

TRI SORELE

Ova priča, na koju svak ima pravo, događaj je iz XV vijeka: koji se odigra u Prčnju, u Boki Kotorskoj, te je, poslije zemljotresa koji zatra svjedoke, prepričavana na razne načine, ali: smrt koja se ovdje javlja stoji kao nepobitna. Sam događaj zaveden je u Zapisniku o putešestviju biskupa župskog Ivana Zborovca, godine 1672. Nagorelost rukopisa i kratkoća zapisa čitaocu zadaju strah da se sve mijenja i zatire.

* *
*

Privukla me tamna voda u koju su uranjale mutne kapi kiše. Krugovi su titrali, sužavajući se ka obali. Tek tada Gledalac shvati da ima u brćkanju vode i prijetnje. Paluba crnogorske Gaste, broda — koji uvijek riče kada se otkida od obale, liči na fenjer sa dovratnika Gradske tvrđave, koji hvata smučene protuve, što hoće u grad da se umuvaju. Sama okolina dobila je boju. Iz mozga se izdvajaju svi podaci i znanje iz pomorstva, te mnogo dočnija slika iz 1805, kada je ovim zalivom plovilo: 28 nauka, 127 brikova, 77 pulana, 26 tarlana, 129 pjeliga i 8 goleta, uzdiže nadmoć pomorske flote. Shvatate li šta to znači za neki budući sukob na vodi? Odmah zatim, iz nas se miješa bura sa morskom, imamo pogled na grad Acrivijum, iz VII vijeka, koga su izgradili sami Rimljani i Ostrogoti, pa sada zaudara iz morskih dubina, jer su vojnici skakali i topili se u strahu. A strah je vode onog ko ljeti ne umije plivati u svom zavijaču. Razaramo lukcu ostricom broda, koja je siječe nemilosrdno. Planine su povezane surovo za nas i sijeku nam pogled, te su mornari nezadovoljni, može da izbije i pobuna. No, pogled u samu tekucinu, zanimljiv je ljudima pa se vesele. Tako nam se skreće pažnja da mnogo ne zapitkujemo o prošlosti mjesta, ali i to najposlije dođe na red.

Sam Jerko Novljanin, što stiže iz Herceg Novog, u doživljaju ima veze sa porodom Nikole Buća, dvoraninom Cara Dušana, koji osvoji pola svijeta, pa slično sa vojskom jednom izbi i u ovaj kraj. Bivši ljubavnik carice, ostavi u porodu tri kćeri na drugoj strani, mnogo prije najezde Arabljana i cara Samuila, koji bijaše prijek i naprešit i morade najposlije predati grad Vizantiji, čiji se uticaji vide i dan-danas, ko imalo gleda. Svi pomišljamo kako njih u Zalivu ljubiti neko treba. Ali, bilo je posječenih glava na gradskoj kaldrmi, dosta krvi se staložilo u kameno dno mora. Potom navalili kralj Tvrtko, a vojska je uzvikivala: »Zivio Kralj! Zivio pobjednik!, na šta se on smiješio i odmahivao rukom, što je znak sile, pred kojom je narod znao i da omizdri. S teškoćom upada u oči: sa jugozapadne strane grad Kotor, razvučen je naletom Lovčena sa 1749 metara, može i sama planina pasti, kad zadržti iznutra. Miješaju se glasovi Filomene, Gracijane i Rine, potomkinja Nikole Buća, čija se ljepota izdvaja iz zvuka katedrale nad Gradskim vratima, koju odmah zatim, oponaša ciborijum crkve Svetog Luke, gdje su neka koljena klečala mnogo puta i tražila nemoguću spas uinat filozofiji ovog podneblja i grobljima — čim malo zemlje ima. Same planine ispuštaju mrak pred noć i ona guta sjenke što se pokazuju. Odvodi planinski masiv taj lanac do Karpata i upućuje nas na postojbinu, no mi smo se već davno izgubili.

Taj brod na pučini, koga riđe mogu odvući kad se sjate, oglodati do skeleta, u mračnom zapeđku dna, ljulja se i tako spaja poglede sa kopna s pučinom koja se uvijek otima i mijenja pravac gaste da ne udari u samo brdo. Ljudi — ribari vire kroz razapete mreže i raspukle priobalske dokove, te i ne trepću od iznenađenja. Strmoglavljuju se i ptice u rijeku, raznježene snagom svoje rase, što opet neke druge i ne mogu. Takva slika, danas, kada je obala zategnuta i slivena betonom, iz koje jaka užad tegle čamece, može da bude neshvatljiva. Žene-majke prže svoje grudi na jakom morskom suncu, iz kojih lagano procuri mljeko djetinje kad zatreba. Zagica se taj malj slinavi stvor pa zagrebe niz prsa. Svi bi smo što dalje u slanu vodu, ali nam se i na kopnu, začuđenim, zaglavi pregršti zraka u ždrijelu. Rikne iz kupaca kašalj sa slinom koja ovlraš poluluk hrapave brade. Plaši nas mlade neka moguća bolest, ne treba biti kukavica. Brod plovi po pravcu, ispuštenom iz ljudskog oka, ka Kotoru, koji je veći grad pa odnosi turiste i trgovce ovom malom mjestu, gdje se priča događa, koje pilji u svijet siromaštvom. Sa istočne strane ispriječile su se litice, pa voda kad udari — jekne. Val se rasprsnje i zalije neku mladu palmu što je tek iznikla. Negdje u utrobi zemlje kresne varnica, zato je mjesto vruće i puno znoja. Ka vodi, izlegla se morska paprat, što posada s broda vidi i odmah, bez ikakvih

sprava, zdravom logikom označava geografski položaj mjesta. To će neko da pročita u ljetopisu, koji se pažljivo zatvori u vinski bocu i baci u talase mora. U nekoj knjizi, ako se pažljivo sve pretraži, naći ćete zapisano, da je gradsko stanovništvo — u ranom srednjem vijeku romanskog porijekla, a na selu su živjeli Sloveni. Istorija je dočnije, noću i za vrijeme buna i ratova, porušila i krvlju izmiješala ove izvore, te se svakom beskorisno bilo čuvati. Stapala su se prezimena i mi smo danas u njima označeni, mogu nas u svako doba prozvati iz spiskova kad zatreba, u vojsku ili gdje drugo.

Brodski zapovjednik, šetao je Zalivom — što iz njega mir se puši, i sami bi smo se odmah predali. Među vlastelom i pučanima bijaše dosta umjetnika, a pominju se i konzuli iz Ancone i Barija, Drača i Mesine. Kako je ta gospoda prekrasno živjela, zna narod da šapne slijedećem nekom. Iz brodova, na obalsku pijacu, istovaran je nakit, so, vino, tkanine i orijentalne mirođije, te su imućniji varošani trgovali i punili radnje i kuće. Zabradena crvena lica, varošanke su pronosile obalom malo više otkrivena, te su trgovci uzdisali i pokazivali svoje pržene vratove. Uz same gradske zidine, dogodilo se mnogo ljubavnih prevara, negdje u prvi mrak, kada su pućanke izlazile u šetnju. Čovjek sa palube, na ramenima nosaše palete, koje nisu kao danas, a koje obični Redov pozdravlja udaranjem lijeve ruke u bedru, a desne u glavu, stav mirno; bi zasjenjen ljepotom tri sestre, koje su unosile čudan nemir i vatru u ulice, pa se svjetlost proširivala na Zaliv i lakše se disalo. Jer, Perast, Dobrota i Prčanj, odavno preuzeše od Kotora pomorske poslove, zbog čega se zatrovaše upravnici varoški. Sam razgovor između tri sestre i Kapetana niko nije čuo i tvorac ove priče ne može da ga izmišlja.

U sumrak jednog dana brod je otplovio, poslije čega se javiše neprekidne kiše. Zaliv je ubijala mehanholija i vlaga, ljuljači su teško disali, otimajući se mokrom zraku. Tri sestre, čija ljepota bi opisivana od pućana, raznim stilovima, (vlastela uvijek priču zakiti, pa tako ona stigne u nepoznate krajeve): nisu se više pojavljivale na obali onako bijele i raskošne, nisu se više držale za ruke kao prije (što odavaše čvrstinu porodice) pa gledalac ne zna koju će više da gleda i da se naslađuje. Iznenađno, kao što se uostalom iznenadno sve i zbiva, ako se malo bolje razmisli, sestre počese da venu od bolesti koja je nadošla da se suše od tuge. Gatare iz Prčnja svašta izmisliše, što unese nemir i strepnju među mještane, i samim nama dok pričamo nije lako. Na kući čuvenog dvoranina Nikole Buća, rijetko su se otvarala vrata, šta jedu i piju, o čemu zatvoreni zборе — nitko ne zna i ne smije da pita jer će odgovoriti glas sudbine iza drvenih rešetaka: a što to koga briga. Ako se neko zagleda, nad tom kućom se nadnijela tuga, nad ženskom taštinom čovjeku bude mnogo žao. Izbijala je neobjašnjiva bol iz vode, koja se mutila, teško je savlada i onaj što umije. Iz morskih škara otima se mučno disanje vjerujute: kada prirodna pati zatvara se u sebe. Brda koja se vide kad se mrakom ne pokriju, od Budve, oštra su i ogoljela, te se slika uklapa i navodi na pomisao o teškom događaju. Slično su nastale i tužbalice u ovim krajevima, onaj ko zaplače na jednom brdu, prenese se kao eho na drugo i same planine se došaptavaju i dozivaju. Tako se ovdje ništa ne može sakrit: Bar da se munut izvučemo iz patnje, pomišljamo. Kad udarimo po jednom kamenu, zvuk se prenosi na cio kraj, kao da majstori iznutra varoš razgrađuju. Ima prozora kroz koje se sve vidi, kao jele i borovi okovani tvrdom, skamenjeni, čemu bi se slikarevo oko divilo, ali šta vrijedi kad istorija sve zatre pa slika propadne u prvom narednom ratu.

Mjesto Prčanj, po strukturi same riječi upućuje na ljubav, koja se sigurno i odigrala kada je samo ime nastalo, sažima cjelokupnu sliku i uciviljene sestre se povjeriše među sobom. Sami varošani odgonetnuše tajnu, kao da se šapatao čuo nad gradom. Poznata je slična ljubav i u narodnoj književnosti, sve se zbililo, znači. Kakve se sve patnje i uzdisaji odbiju od sobnih zidova, zveknu o klačardu i negdje se u lebdjećim atomima zraka stalože. Svaka od sestara bijaše zaljubljena u novljanskog Kapetana, koji je porijeklom Hercegovac pa nije ni čudo, što negdje maše palicom na brodu, a na što mornari ponovo uzvikuju: Razumemo! jer su takvi vojni zakoni. Odmah zatim, pomorski zidari i malterdžije sagrađiše kuću sa tri svoda i tri prozora, koji gledaju na pučinu i s lakoćom hvataju brodove iz glavnog pravca. U mjestu — Lepetane, koje dobi ime po lijepim ljubavnicama koje doveđoše moreplovcima i ostaviše na domak Kotora

